

Vindkraft och luftfart

Information till flygplatser, kommuner och länsstyrelser

Flygplatser och kommuner måste vid prövning av vindkraft enligt miljöbalken säkerställa att vindkraftverken inte tränger in i flygplatsernas hinderytor.

Bakgrund

Riksdagen beslutade den 20 maj 2009 om att anta regeringens förslag om ett enklare prövningsförfarande i samband med uppförande av vindkraftsanläggningar.

Tidigare hade tillkomsten av vindkraftsanläggningar av en viss storlek prövats enligt såväl plan- och bygglagen (1987:10) som miljöbalken (1998:808) innan de fått uppföras. Syftet med förslaget var att ta bort denna s.k. dubbelprövning eftersom processerna i stor utsträckning liknade varandra.

Förenklat kan man säga att sedan den 1 augusti 2009 är kravet på bygglov avskaffat för vindkraftsanläggningar som fått tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken. För vindkraftverk lägre än 20 meter eller med rotordiameter under 3 meter krävs varken bygglov eller prövning enligt miljöbalken. Vidare krävs detaljplan endast om anläggningen ska uppföras i ett område där det råder stor efterfrågan på mark för byggnader eller andra anläggningar. Genom dessa förändringar förväntas ärendenas handläggningstid kunna förkortas.

Vindkraftverk kan påverka flygverksamhet, särskilt vid start- och landning. Det finns därför anledning för Trafikverket att för berörda intressenter redovisa:

- På vilket sätt vindkraftsanläggningarna kan påverka starter och landningar.
- På vilket sätt Trafikverkets uppgifter angående fysisk planering påverkas av det enklare prövningsförfarandet.
- Betydelsen av att flygplatshållare och andra intressenter deltar i samråd i syfte att undvika konflikter mellan flygverksamhet och vindkraftsetableringar.

Vindkraft - ett flyghinder?

Influensområde med hänsyn till flyghinder

Begreppet "influensområde med hänsyn till flyghinder" används för att precisera hur riksintresseflygplatser skall skyddas mot flyghinder, men begreppet kan användas för alla flygplatser. Influensområde med hänsyn till flyghinder avser det område i eller ovanför markplanet inom vilket master, torn och andra anläggningar kan utgöra fysiska hinder för luftfarten. Sådana hinder kan innebära att flygverksamheten drabbas av restriktioner som påtagligt försvårar utnyttjandet av flygplatsen.

Förutsättningarna för dimensionering av influensområden finns redovisade i TSFS 2010:134, 2-3 kap.

<http://transportstyrelsen.se/publicdocuments/PDF522.pdf>

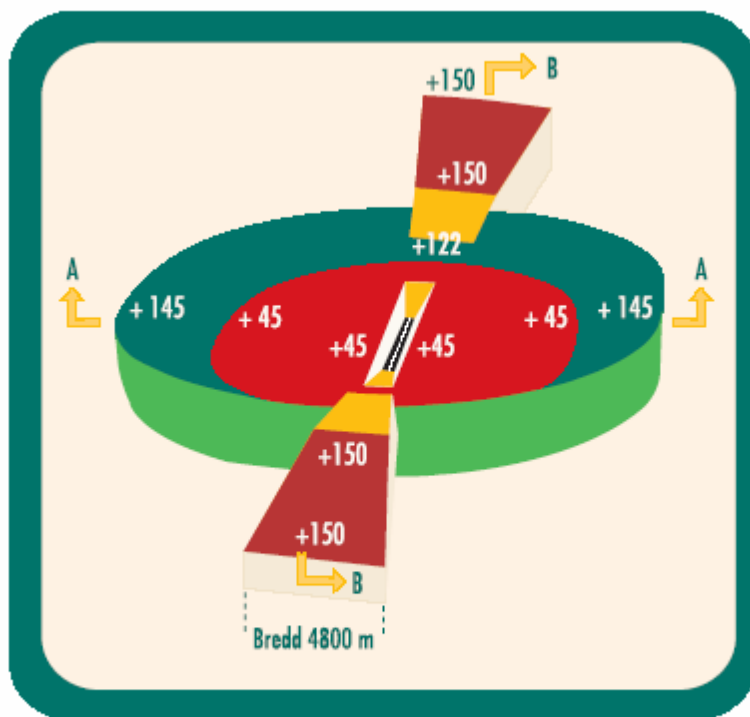
De begrepp som från luftfartssynpunkt har definierats ifråga om flyghinder är:

- "Hinder" (Engelska; Obstacle):
Samtliga tillfälliga eller permanenta fasta och rörliga föremål, eller delar av sådana,

som är belägna på områden avsedda för luftfartygs markrörelser eller som helt eller delvis genomtränger fastställda hinderytor avsedda att skydda luftfartyg under flygning.

- "Hinderfri zon" (Engelska; Obstacle Free Zone, OFZ):
Luftrummet ovanför den inre inflygningsytan, inre övergångsytor, ytan för avbruten landning och den del av stråkytan som begränsas av sådana ytor.
- "Hinderfritt stigområde" (Engelska; Clearway):
Område på mark eller vatten med en fastställd bredd, längd och angiven lutning.
- "Hinderytor" (Engelska; Obstacle Limitation Surfaces):
Fastställda ytor vid en flygplats, vilka definierar de föremål eller delar av föremål som utgör hinder.

Observera att begreppen "zoner" och "ytor" i ovanstående definitioner avser zoner och ytor som ligger i eller ovanför markplanet och att hinderytorernas storlek är beroende av den bankklass som är fastställd för varje rullbana.

Exempel på hinderytor

Flygplatserna ansvarar själva för att bevaka sina intressen vid miljöprövning av vindkraftverk

Transportstyrelsen ska genom reglering, tillståndsgivning och tillsyn, verka för att de transportpolitiska målen uppfylls. Transportstyrelsen har emellertid inte i uppdrag att tillvarata eller bevaka flygplatsernas och flygbolagens intressen. Genom reglering, tillståndsgivning och tillsyn definierar Transportstyrelsen på vilket sätt vindkraftverk påverkar flygverksamheten, och det är även Transportstyrelsen som beslutar i frågor om markering av flyghinder. I övrigt vänder sig Transportstyrelsens reglering, tillståndsgivning och tillsyn mot flygmarknaden och inte mot vindkraftindustrin.

Trafikverkets uppdrag innefattar att tillhandahålla underlag i samband med tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen. Trafikverket har mandat att göra anspråk på riksintresseområden avseende luftfart. Trafikverkets roll att på olika sätt företräda statliga intressen och tillhandahålla underlag för kommunernas planläggning saknar emellertid betydelse i samband med uppförande av vindkraftsanläggningar som inte provas enligt plan- och bygglagstiftningen.

Trafikverket företräder inte luftfartsintresset i samband med miljöprövningar. I de fall där vindkraftsintresset står mot luftfartsintresset är det följaktligen flygplatserna som företräder luftfartsintresset. Trafikverket kan dock tillhandahålla information om hur vindkraftverk kan komma att påverka luftfarten.

Miljöprövning av vindkraftverk

Vissa vindkraftsanläggningar är prövningspliktiga enligt miljöbalken, medan andra enbart är anmälningspliktiga. För ett vindkraftverk ska den plats väljas som är lämplig med hänsyn till att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa samt miljön. Flygplatser ska i möjligaste mån skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillgängligheten eller utnyttjandet av desamma. I detta sammanhang behövs det ett underlag för att värdera om en vindkraftsanläggning kan utgöra ett "intrång" på en flygplats.

Miljöprövningen av större vindkraftverk till sjöss görs av miljödomstol, medan större vindkraftverk på land provas under domstolsliknande former med berörd länsstyrelse som beslutande instans. I anmälningsärenden avgörs frågan vanligtvis av en kommunal nämnd. I princip fattar domstolen/länsstyrelsen/nämnden beslut på de handlingar som inkommit i ärendet och vad som framkommit under de muntliga förhandlingarna. Detta innebär att de myndigheter och sakägare som företräder ett visst intresse inte kan leverera ett generellt kunskapsunderlag till den beslutande domstolen/länsstyrelsen/nämnden på samma sätt som vid planering enligt planlagstiftningen. Av denna anledning måste flygplatshållarna i varje enskilt vindkraftsärende, tydligt redovisa hur ett planerat vindkraftverk kan komma att utgöra ett intrång i flygplatsens influensområde med hänsyn till flyghinder.

Miljöprövningsprocessen innehåller krav om samråd med bl. a. statliga verk, kommuner, berörda företag och enskilda, såväl före ansökan lämnas in som i samband med prövningen.

Flygplatserna måste redovisa gällande och framtida influensområde med hänsyn till flyghinder

För att flygplatsernas intressen ska kunna tillvaratas, måste flygplatser som berörs av uppförandet av en vindkraftsanläggning, delta i den aktuella prövningsprocessen och samråda med vindkraftens företrädare. Av denna anledning är det av stor vikt att flygplatserna är uppmärksamma på aktuella vindkraftsärenden. Flygplatserna bestämmer själva hur man på lämpligt sätt företräder luftfartsintresset. Det kan vara lämpligt att flygplatsen redovisar influensområde med hänsyn till flyghinder som en del i flygplatsens yttrande i ärendet.

Influensområde med hänsyn till flyghinder som redovisas kring en berörd flygplats är unikt för den flygplatsen.

Det bör även redovisas en beskrivande text. Av denna kan det framgå att det runt alla flygplatser finns områden inom vilka byggnadshöjder måste begränsas av flygsäkerhetsskäl. Alla byggnadsverk berörs, såväl fasta (t.ex. byggnader, master, vindkraftverk) som tillfälliga (t.ex. byggnadskranar). Om ett byggnadsverk överstiger höjdbegränsningarna, kan det få till följd att flygtrafiken drabbas av restriktioner eller regularitetsförsämringar. Restriktionerna kan vara krav på viktsbegränsningar vilket påverkar flygplanens lastförmåga och räckvidd.

Regulariteten kan påverkas genom att landning på grund av hindersituationen inte kan ske vid låga moln eller dålig sikt.

Redovisningen av influensområdet för flyghinder kan innehålla:

- Uppgift om flygplatsens läge samt gällande och planerad banklass.
- Aktuella ytors dimensioner enligt TSFS 2010:134, 2-3 kap.
- Karta med höjdmarkeringar.
- Beskrivning av konsekvenserna av flyghinder inom och utanför influensområdet.

Begränsande byggnadshöjder bör redovisas som plushöjder och grundas på alla gällande hinderytor i TSFS 2010:134, 2-3 kap.

Bestämmelserna finns i Transportstyrelsens redovisning av författningar för luftfart:
<http://transportstyrelsen.se/publicdocuments/PDF522.pdf>

Procedurområden

De områden inom vilka hinder kan påverka flygprocedurer är förhållandevis stora. Det kan i den beskrivande texten redovisas att det finns hinder som kan påverka flygverksamheten även om de inte tränger igenom hinderytorna. Trafikverket bedömer att flyghinder som påverkar flygverksamheten utan att tränga igenom hinderytorna kan medföra vissa restriktioner och kostnader för flygoperatörer eller för flygplatsen. Dessa kostnader och restriktioner bedöms dock, i normala fall, inte vara så allvarliga att de omöjliggör någon flygtrafik. Dessa kostnader och restriktioner har betydelse vid miljöprövning av vindkraft och kan om flygplatsen anser det lämpligt därför redovisas.

Hindermarkering

Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av föremål som genomtränger hinderbegränsande ytor för en flygplats, TSFS 2010:135, började gälla 2010-10-10. Föreskriften anger hur föremål ska markeras som genomtränger en hinderbegränsande yta som fastställts för en flygplats.

<http://transportstyrelsen.se/publicdocuments/PDF523.pdf>

Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av föremål som kan utgöra en fara för luftfarten, TSFS 2010:155, började gälla 2010-11-01. Föreskriften anger hur föremål, högre än 45 meter, och belägna utanför en flygplats hinderbegränsande ytor, ska markeras.

http://transportstyrelsen.se/Global/Regler/TSFS/TSFS_2010_155.pdf

BILAGA

Formella förutsättningar

Beroende på ett vindkraftverks planerade storlek, kan det vara antingen anmälnings- eller tillståndspliktigt enligt miljöbalken (MB). I 9 kap. 6 § MB finns ett bemyndigande för regeringen att avgöra vilka verksamheter som ska omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt.

Av bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd följer att enstaka vindkraftverk eller en gruppstation för vindkraftverk med tre eller flera vindkraftsaggregat i ett vattenområde, ska tillståndsprövas av miljödomstolen om den sammanlagda uteffekten är minst en megawatt. För vindkraftverk på land krävs tillstånd av länsstyrelsen, om den sammanlagda uteffekten är minst 25 megawatt. För vindkraftverk som inte omfattas av de nu nämnda tillståndskraven gäller en anmälningsplikt, om uteffekten är minst 125 kilowatt. Anmälan ska göras till den kommunala nämnden. De nu gällande gränserna för tillståndsplikt trädde i kraft den 1 december 2006. Den förändring som då skedde var att gränsen för tillståndsplikt för vindkraftverk på land höjdes från en megawatt till 25 megawatt.

Miljöbalkens regler om val av plats återfinns i 2 kap. MB och enligt 2 kap. 6 § MB följer att:

"För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde skall det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet skall kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillståndsprövning enligt 9 och 11 kap., regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. och prövning av verksamheter enligt 9 kap. 6 §, 11 kap. 9 a § och 12 kap. 6 § skall bestämmelserna i 3 och 4 kap. tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Ett tillstånd eller en dispens får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (1987:10). Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas."

Detta innebär att när ett vindkraftverk lokaliseras till en plats som tidigare inte använts för vindkraftsändamål gäller att ändamålet ska kunna nås med minsta intrång, varvid bestämmelserna i 3 kap. MB är tillämpliga. Enligt 3 kap. 8 § MB följer att:

"Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna."

Detta innebär att prövande myndighet skall ta hänsyn till hur befintliga eller framtida flygplatser (markområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för kommunikationer) så långt möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utnyttjandet av flygplatserna. Om flygplatsen är av riksintresse gäller att flygplatsen skall skyddas.

Regeringens proposition 2008/09:146 "Prövning av vindkraft"

Nedan redovisas väsentliga delar av regeringens nu godkända förslag i Prop. 2008/09:146:

Allmänna överväganden om prövningen av vindkraft

"En tillståndsprövning enligt miljöbalken av stora vindkraftsanläggningar är en tillräcklig prövning för att säkerställa att utbyggnaden sker på lämpliga platser med hänsyn till människors hälsa och miljön. Onödig dubbelprövning av vindkraftsanläggningar enligt miljöbalken och plan- och bygglagen bör avskaffas. En översiktsplan eller motsvarande underlag från den berörda kommunen bör ligga till grund för ett beslut om en vindkraftsetablering."

Tillämpningen av plan- och bygglagen vid uppförande av vindkraftverk

Detaljplaner

"I fråga om vindkraftverk som omfattas av krav på bygglov enligt 8 kap. 2 § första stycket 6 plan- och bygglagen (1987:10) ska en prövning av markens lämplighet för vindkraftverk ske genom detaljplan endast om verken avses uppföras inom ett område där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse eller andra anläggningar."

Bygglov

"Om ett vindkraftverk omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken, ska det inte krävas bygglov för vindkraftverket enligt plan- och bygglagen (1987:10). Däremot ska det fortfarande finnas ett krav på byggnmälan. I övrigt ändras reglerna om bygglovsplikt på så sätt att bygglovsplikt införs för vindkraftverk som är högre än 20 meter och den bygglovsplikt som beror på vindturbinens diameter ändras så att bygglovsplikten inträder när diametern är större än tre meter."

Kommunens roll i tillståndsprövningen

"Prövningsmyndigheten får endast ge tillstånd enligt miljöbalken till en anläggning för vindkraft om den kommun där anläggningen avses uppföras har tillstyrkt det. Fortfarande får dock regeringen tillåta en anläggning för vindkraft om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer tillstånd."

Prövning av anmälningspliktiga verksamheters miljöpåverkan

"Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för tillsynsmyndigheten att förelägga verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd för verksamheter som medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön. I de fall en kommunal tillsynsmyndighet har förelagt en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd, behöver länsstyrelsen inte pröva frågan om verksamheten ska antas medföra en betydande miljöpåverkan. I dessa fall ska verksamhetsutövaren genomföra samråd i den vidare samråds-kretsen enligt 6 kap. 4 § miljöbalken och upprätta en miljökonsekvensbeskrivning som uppfyller kraven i 6 kap. 7 § miljöbalken."